COMPARATISMUL ROMÂNESC

DE

N. I. POPA

Literatura comparată, ca disciplină științifică, are deja tradiții valoroase în istoriografia literară românească. Realizate mai ales de cadre universitare, aceste lucrări au contribuit la explicarea, situarea și valorificarea literaturii române pe planul liteaturii universale. La prima consfătuire națională de literatură comparată din 1967, Ion Zamfirescu a prezentat o largă panoramă a acestei dezvoltări în comunicarea *Comparatismul în România, schiță istorică și sistematică*, publicată în volumul colectiv *Studii de literatură comparată* (Editura Academiei, 1968). Lucrarea este completată cu alte comunicări de la aceeași consfătuire, datorate lui Ovidiu Drimba și I. C. Chițimia.

În interiorul categoriilor propuse de Ion Zamfirescu, ca „ipoteză de lucru", se mai pot adăuga și alți cercetători români orientați spre metoda comparatistă, de proveniență mai ales franceză. Spiritul și metoda lor marchează o îndrumare treptată spre specificul creațiilor literare. În prima categorie, privind influențele produse în istoria ideilor din veacul trecut, se includ contribuții comparatiste aduse de N. Iorga, D. Russo, O. Densusianu, E. Lovinescu, B. Munteano și G. Călinescu. Numărul lor crește la categoria a doua, despre studiile de literatură română privită comparatist și axate pe *influențe* și *izvoare*, formulă tipică pentru pozitivismul școlii franceze, prea puțin preocupată de factorul *receptor*, de aspectele particulare și originale luate în creațiile naționale, în fine de latura estetică a operelor literare. Aici merită să fie menționate lucrările valoroase ale lui N. Iorga, P. P. Panaitescu, I. M. Rașcu, I. Breazu, Ramiro Ortiz, P. Grimm, G. Oprescu, I. Șiadbei, Cezar Papacostea. Cred că contribuțiile mai recente semnate de Tudor Vianu, Vladimir Streinu, Giuseppe Petronio, Rosa del Conte, Adrian Marino, Victor Iancu, Liviu Rusu sau N. Mărgineanu pot fi considerate deja liberate de canoanele pozitiviste și mai atente la opere ca creații artistice specifice, cu caracterele lor originale, în acord cu știința marxist-leninistă.

La rubrica lucrărilor românești despre scriitorii străini, mi se pare necesar să amintim pe G. Bengesco, autorul marii lucrări *Voltaire, Bibliographie de ses oeuvres*, în 4 volume, pe Al. Ciorănescu, cu bibliografii de autoritate pentru literatura franceză a secolelor XVI, XVII și XVIII, pe Al. Philippide, Andrei Oțetea, Tudor Vianu, Al. Dima, P. Zarifopol, Jean Livescu, Ianco Elemer, Gyula Csehi, Romul Munteanu, D. Murărașu, Alice Hulubei, Teodosia Graur, Dragoș Protopopescu, G. Călinescu, M. Ralea, Nina Façon, Elena Vianu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga,

BDD-A1516 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:39 UTC)

O. Drimba, Vera Călin, Mihnea Gheorghiu, Tatiana Nicolescu, M. Novicov, Matei Călinescu, N. Balotă, I. Ianoși, Val. Panaitescu, Irina Eliade, Irina Mavrodin și alții.

Monografii despre curentele literare și despre scriitori, bibliografii, ediții critice, studii speciale, eseuri, iată atîtea forme sub care se manifestă interesul cercetătorilor noștri, cadre universitare, eseiști și publiciști, critici profesioniști. Depășind aspectul descriptiv și parafraza, cei mai mulți ating interpretări personale, adesea adînci.

Aici trebuia acordat un loc traducătorilor, intermediari activi și de nivel artistic ridicat în ultimele decenii. Traducători competenți și talentați ca G. Murnu, G. Coșbuc, Al. Philippide, Cezar Petrescu, Demostene Botez, I. M. Marinescu, Șt. Bezdechi, Th. Naum, D. M. Pippidi, C. Balmuș, Tudor Vianu, Lucian Blaga, Zaharia Stancu, G. Lesnea, Dan Botta, Romulus Vulpescu, Aurel Rău, C. D. Zeletin, Mihail Steriade meritau o mențiune pentru activitatea lor, însoțită uneori de formularea unei teorii a traducerii literare. Din traducătorii de opere românești în limbi străine, voi aminti pe profesorul Pierre Mesnard, traducător *uimitor* al romanului *Ion le Roumain* de Liviu Rebreanu și mai ales pe Mihail Steriade, creator al Institutului „M. Eminescu" de la Bruxelles și redactor al revistei „Le Journal roumain des poètes", cu activitate remarcabilă în difuzarea literaturii noastre în limbile franceză și flamandă.

Seria de studii despre motive, teme, tipuri și legende, lucrări de *Stoffgeschichte*, privite cu îndoială în comparatismul apusean, s-au dezvoltat la noi sub îndemnul și după exemplul lui Tudor Vianu. Studiile lui despre *Geniu*, *Prometeu*, *Cîntare omului*, relative la fenomene literare construite pe teme comune, tratate și interpretate în spirit deosebit, în epoci și țări diferite, privesc istoria ideilor și a sensibilității, reflectînd ideologii și moduri de expresie specifice. Tematologia reprezintă astfel sondaje în istoria literară, sprijinite adesea pe simple paralelisme, dar revelatoare pentru intimitatea procesului de creație al scriitorilor.

Sintezele cele mai ambițioase și cele mai necesare sînt desigur cursurile universitare și istoriile literare generale. Ele presupun o concepție clară și personală despre această disciplină, o practică directă și îndelungată a operelor literare, în fine, capacitatea de pătrundere în adîncime a fenomenului totodată artistic și social, și aceea de a crea figuri cu profil propriu, grupate în serii istorice. La numele propuse de Ion Zamfirescu, voi mai pomeni realizările lui O. Densusianu, Iorgu Iordan, Tudor Vianu, B. Munteano, N. Șerban, D. Popovici, Charles Drouhet, N. N. Condeescu, Ion Zamfirescu, Octavian Gheorghiu, Nina Façon, I. Brăescu, Al. Dimitriu-Păușești, Al. Balaci, Ovidiu Drimba, M. Isbășescu, Vera Călin, Silvian Iosifescu. Am citat numele istoricilor literari care ne-au dat sinteze relativ izbutite, sprijinite pe idei estetice valabile, temeinic documentate și construite pe interpretări științifice ale faptelor literare, privite în contextul istoric și ca creații artistice. Nu au lipsit aici unele excese, fie de factologie descriptivă, străină de natura operei de artă, ca la N. Șerban, nici reduceri la factorul estetic, care ignoră rădăcina social-istorică a literaturii, ca la O. Densusianu.

Experiențele încercate de autorii din lumea universitară se resimt de ecouri din ideologiile istorico-literare apusene, cu toate aspectele lor contradictorii și contestatare, de la o generație la alta. Pozitivismul lui D. Caracostea, interpretarea riguros filologică a lui Iorgu Iordan, sociologismul lui D. Popovici, estetismul lui O. Densusianu și-au găsit treptat un corectiv în știința marxistă și în concepția ei mai largă asupra comparatismului privit ca un fenomen total de influențe reciproce pe plan universal, unde ideile, idealurile morale și formele de expresie poartă pecetea specificului național, condiție a universalității. În acest proces s-au confruntat pozitivismul școlii franceze, întemeiată pe izvoare și influențe, cu estetismul german și cu sociologismul marxist, filozofie care a restabilit natura specifică a operei de artă, creație totodată socială și individuală originală.

A cincea categorie de lucrări comparatiste românești cuprinde creația populară românească cu răspîndirea ei pe arii universale. Este un domeniu specific sud-estului european, unde folclorul reprezintă încă o realitate socială și artistică vie, în plină circulație orală și cu ecouri adînci în creația literară cultă. Alături de autorii citați de Ion Zamfirescu, se cuvine să-i amintim pe Lazăr Șăineanu, Moses Gaster,

BDD-A1516 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:39 UTC)

Gh. Dem. Teodorescu, Iuliu Zane, Gr. Tocilescu, deschizători de drumuri noi în studiul folclorului comparat. După ei urmează creatorii de școli de cercetare în acest domeniu complex, în care se îmbină tradiția literară orală cu muzica, etnografia, coregrafia, teatrul, mitologia populară. Numele unor O. Densusianu, N. Cartojan, Ion Muşlea, O. Papadima, Al. Dima, I. C. Chiţimia, Gh. Vrabie, D. Caracostea, Petru Caraman şi revistele create şi întreţinute de ei amintesc străduinţa lor de a culege şi valorifica bogatul nostru tezaur popular, considerat în relaţiile lui cu producţiile sud-est europene şi în funcţia lor mereu reînnoită de a alimenta creaţia cultă, de la Alecsandri şi Eminescu pînă la Goga, Pillat, Sadoveanu, Arghezi şi Beniuc. Cînd i s-a aprobat prin concurs tînărului pictor Sabin Balaşa să orneze Teatrul Naţional din Bucureşti cu fresce care dezvoltă mitul *Mioriţei* şi al *Meşterului Manole*, s-a recunoscut acestor creaţii folclorice valoarea de simbol al spiritului românesc cu permanenţele lui de luptă şi de omenie. Capitolul final, *Universalisme et autochtonie* din volumul *Constantes dialectiques en littérature et en histoire* de B. Munteano dezvoltă prezenţa exemplară, în acelaşi timp specific naţională şi universală, în opera lui Eminescu, Enescu şi Brîncuşi. N. Mărgineanu lărgeşte problema pe plan psihologic şi sociologic, în cartea sa, *Sub semnul omeniei*, ilustrată prin pilde analoge de provenienţă populară.

Ultima rubrică de lucrări comparatiste identificate de Ion Zamfirescu se referă la volume filozofice, însă cu implicaţii literare prin însăşi natura lor complexă de sinteze care rezumă o experienţă, o generalizează şi deschide noi perspective în înţelegerea operei literare ca esenţă şi mod de viaţă. În acest sector apar contribuţiile unor critici şi esteticieni ca Mihail Dragomirescu, G. Ibrăileanu, Liviu Rusu, Edgar Papu, B. Munteano, Al. Ciorănescu.

Pentru a ajunge la perioada socialistă a culturii noastre, voi indica iniţiativele dictate de spiritul noului regim care a asigurat o lărgire a orizontului nostru şi o adîncire a problemelor omului. Condiţiile de dezvoltare a unei şcoli comparatiste româneşti originale s-au îmbunătăţit prin introducerea în facultăţi a disciplinei „literatura universală şi literatura comparată", iar în licee a literaturii universale. Faptul că profesorii universitari pentru aceste probleme s-au recrutat tocmai din specialişti în filozofie şi estetică, Tudor Vianu, Al. Dima, Liviu Rusu, Ion Zamfirescu, Victor Iancu şi Edgar Papu a determinat orientarea literaturii comparate spre o filozofie a culturii, punînd la contribuţie literatura comparată în definirea specificului creaţiei literare şi în explicaţia interferenţelor dintre scriitori, curente universale şi naţionale, cu influenţele lor reciproce. Este semnificativă înfiinţarea Asociaţiei de studii sud-est europene, a Asociaţiei de studii orientale din R.S.R., în fine, a Academiei de Ştiinţe sociale şi politice, cu sarcina de a conduce între altele şi cercetările din domeniul literar şi artistic din ţara noastră, lăsînd studiile lingvistice în atribuţia Secţiei de ştiinţe filologice de la Academia R.S.R.

Publicaţii periodice ca „Revista de filologie romanică şi germanică", „Studii de literatură universală", „Secolul 20", „Revista de istorie şi teorie literară", „Anuar de lingvistică şi istorie literară", „Studii clasice", „Studia orientalia", „Romanoslavica", „Analele" universităţilor noastre cu seria de filologie, „Revista de etnografie şi folclor", revistele Uniunii scriitorilor din România au întreţinut acest climat favorabil cercetărilor comparatiste, intrate într-o nouă fază, graţie impulsului viguros dat de Tudor Vianu şi Al Dima.

Profilul special atribuit acum unor edituri ca Editura de literatură universală, devenită recent Editura Univers, Editura Academiei, Editura ştiinţifică, Editura Criterion, Editura Meridiane, Biblioteca pentru toţi, seria de scriitori străini, Editura enciclopedică, Editura Cartea românească a asigurat înmulţirea traducerilor de opere străine, lucrărilor de critică şi estetică literară, volumelor originale de literatură comparată. Multe din prefeţele însoţitoare pun probleme interesante relative la relaţiile literare internaţionale şi la cele interdisciplinare.

Cîţiva comparatişti ne-au reprezentat la Congresele Asociaţiei Internaţionale de Literatură comparată, cu comunicări unde au dezvoltat probleme teoretice sau aplicaţii la situaţia curentelor şi scriitorilor noştri, chestiuni privite în perspectiva lite-

BDD-A1516 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:39 UTC)

raturii universale. Tudor Vianu a participat la al III-lea Congres al acestei Asociații, de la Utrecht, în 1961 și la Conferința Internațională de Literatură comparată de la Budapesta din 1962. Apoi, în ritm crescînd, doi cercetători români au expus comunicări la al IV-lea Congres al Asociației, la Fribourg, în 1964 ; șapte erau prezenți la al V-lea Congres, la Belgrad ; în fine, 11 la acel de la Bordeaux, în 1970. Între timp, au intervenit și unele participări izolate : Vladimir Streinu la Congresul de Poetică de la Varșovia, în 1963, N. I. Popa la al VIII-lea Stagiu de Studii umaniste al Centrului de Studii superioare asupra Renașterii, la Tours, în 1964. Șase români au marcat o prezență activă la al X-lea Congres al Federației Internaționale de limbi și literaturi moderne, la Strasbourg, în 1966. Alții și-au spus cuvîntul la al X-lea congres de Lingvistică romanică, la București, în 1968. Nina Façon ne-a reprezentat la Congresul italo-maghiar despre romantism, la Budapesta-Veneția, în 1967. Mai mulți istorici literari au colaborat la lucrările Congreselor Asociației de studii sud-est europene. Prezența lor cu comunicări și intervenții la discuții, publicarea textelor lor în *Actele* congreselor au însemnat o lărgire a orizontului nostru și un prețios schimb de vederi, cu confruntări adesea vii, în care s-a manifestat pregnant știința românească.

Subliniez importanța deosebită pe care a avut-o pentru noi congresul din 1970 al Asociației, unde echipa românească a putut prezenta la Expoziția de cărți mai multe volume de studii comparatiste, realizate mai ales din inițiativa lui Al. Dima, director al Institutului de istorie și teorie literară, în care s-a format și o secție de literatură universală. Tudor Vianu crease deja o școală comparatistă românească, prin exemplul strălucit al teoriilor și lucrărilor sale, culminînd cu volumul masiv *Studii de literatură universală și comparată*, prin „Revista de filologie romanică și germanică" și prin prestigiul personal care a impus adăugarea mențiunii *literatură comparată* la nomenclatura catedrelor de literatură universală, formulă contestată ca tematică și metodă științifică. Însă i-a lipsit cadrul organizatoric prin care să extindă și să coordoneze aceste cercetări complexe. Noul comparatism românesc, ca ideologie, obiective de cercetare și metodă, a luat ființă, la îndemnul lui Al. Dima, prin Institutul de istorie și teorie literară, avînd ca organ „Revista de istorie și teorie literară".

După Congresul Asociației de la Belgrad, în 1967, Institutul a inițiat consfătuiri anuale în cadrul Academiei Republicii Socialiste România, ale căror lucrări s-au publicat în volume colective. Sub directa conducere metodologică și organizatorică a lui Al. Dima, se trecea pentru prima dată la o activitate programată în literatura comparată. În locul producerii de studii și articole pe teme disparate, apărute sporadic în reviste, se propunea o tematică unitară, urmărită metodic, la care au colaborat cercetători din toată țara. Amintesc că Al. Dima publicase deja volume ca *Studii de istoria teoriei literare românești*, traducerea românească a sintezei *La Littérature comparée* de Paul Van Tieghem, *Conceptul de literatură universală și comparată*, în fine lucrarea teoretică de bază pentru noua concepție a comparatismului, *Principii de literatură comparată*. Acest din urmă volum formula clar concepția românească despre literatura comparată, despre fenomenul literar și istoria literară ca disciplină științifică. În locul căutării de *influențe* și *izvoare*, cu insistență asupra factorului *emițător*, se va urmări acum mai ales factorul *receptor*, care asimilează, transformă și creează opere originale, specific naționale. La fel se pune problema curentelor literare, interesante tocmai prin particularitățile lor naționale. Se face un loc deosebit paralelismelor literare și studiului estetic al operelor rezultate din influențe, mergînd spre stilistica comparată. Literatura comparată va putea ajuta și la rezolvarea problemelor de estetică și critică literară.

În volumul *Studii de literatură comparată* din 1968, s-au grupat comunicări orientate în parte după tematica Congresului de la Belgrad, care propunea pro-

BDD-A1516 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:39 UTC)

blema „curente naționale în cadrul curentelor internaționale". Șapte comunicări publicate aici caută să arate aspectele originale luate în România de umanism, romantism, realism, simbolism, modernism și de alte curente derivate, ca poporanismul.

A doua consfătuire de literatură comparată, organizată de Institutul de istorie și teorie literară în 1968 și inclusă în volumul *Metodologia istoriei și criticii literare* din 1969, punea problema compartimentată în 3 secții: *Probleme de metodologie în istoria literară, Probleme ale criticii literare, Probleme de stilistică și analiză structurală.* În ansamblu participanții, printre care s-au remarcat și mulți tineri, prezintă un evantai larg al tendințelor moderne din istoria și critica literară, acordînd un loc important analizei stilistice și poetice pe baze lingvistice, de esență structuralistă.

Un an mai tîrziu, în 1969, avea loc un alt colecviu al comparatiștilor noștri, grupați în jurul tematicii fixate de al VI-lea Congres al Asociației, axat pe problemele ariei de creație literară din sectorul mediteranean și pe sociologie literară. În volumul *Probleme de literatură comparată și sociologie literară* din 1970, rezultat din lucrările acestei reuniuni, au dominat studiile de teme și motive literare, populare și culte, studii monografice despre opere cercetate comparatist, probleme de sociologie literară și de estetică generală. Volumul reprezintă o lărgire a cîmpului de investigație comparatistă și spre adîncirea studiului creației literare cu metode noi, în sensul intuit de Claude Pichois și A. M. Rousseau, în volumul *La littérature comparée* (1967) și la noi de Al. Dima în *Principii de literatură comparată* (1968). Scriitorii români formează obiectivul principal al lucrărilor acestui colocviu, situați în perspectiva universalității, așa cum dorea Tudor Vianu să expună literatura română la Cursurile de vară de la Sinaia, unde s-au organizat și simpozioane internaționale comparatiste ca *Ecourile lui M. Eminescu și Ion Creangă în literatura universală* sau *Simbolismul românesc.* Răspunzînd acestei nevoi imperioase de a afirma literatura română pe plan universal, Constantin Crișan și Victor Crăciun au alcătuit o bibliografie comentată, *Literatura română în lume* (1969), cu prefață de Pierre de Boisdeffre, publicată și în limba franceză, care înfățișează un tablou cuprinzător al ecoului scriitorilor noștri peste hotare, prin traduceri și studii. Trebuia adăugată în volum și contribuția noastră directă la literatura franceză prin Tristan Tzara, Hélène Vacaresco, Pius Servien, Matila Ghyka, Anna de Noailles, Panait Istrati, B. Fondane, Prințesa Marthe Bibesco, Claude Sernet și culminînd cu academicianul Eugène Ionesco.

În același an, 1970, apare o serie importantă de alte volume colective de studii comparatiste, semnificative pentru amploarea luată la noi de această disciplină. Ele mai demonstrează eficiența unor cercetări coordonate prin institute și prin schimburi de vederi în cadrul consfătuirilor. Sub redacția lui I. C. Chițimia, volumul *Studii de literatură universală și comparată* întrunește contribuții care privesc folclorul comparat și aria de producții literare din țările vecine. Tot el publică în 1971 volumul *Folclorul în perspectiva comparatistă.*

Potrivit angajamentului nostru din 1967, luat la Congresul de la Belgrad, de a elabora, în cadrul *Istoriei comparate a literaturilor europene,* propusă de Asociație, un volum despre *Locul folclorului în literaturile din sud-estul Europei,* Ovidiu Papadima a coordonat volumul *Izvoare folclorice și creație cultă.* Lucrarea reia tema cărții lui Al. Dima *Zăcăminte folclorice în poezia română contemporană,* dar o lărgește prin colaboratorii săi care analizează ecourile literaturii populare la marii noștri scriitori, de la M. Sadoveanu la O. Goga și Lucian Blaga. Prin prelucrarea scriitorilor români a unor teme și motive populare de circulație mondială, volumul ia profilul unei cercetări comparatiste. O preocupare analogă se manifestă în lucrarea colectivă, *Folclor literar,* mănunchi de studii la un colocviu de folcloristică, organizat de Facultatea de Filologie din Timișoara, cu participări din toată țara și cu sprijinul Institutului de Etnografie și Folclor al Academiei.

În vederea participării românești la al VI-lea Congres al A.I.L.C. de la Bordeaux, în 1970, „Revista de istorie și teorie literară" a publicat în numărul

BDD-A1516 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:39 UTC)

3 din 1970 șapte comunicări în limba franceză, aproape toate de sociologie literară, sub titlul comun *Contribuții românești la al VI-lea Congres al Asociației Internaționale de Literatură comparată de la Bordeaux*.

Trebuie să recunoaștem aici și meritele Societății de științe filologice care, pe lîngă aportul ei la comparatism prin lucrările publicate în „Studii de literatură universală" și de utilul *Dicționar de terminologie literară* (1970), sub redacția lui Emil Boldan, a realizat și volumul colectiv de comunicări *Romantismul românesc și romantismul european* (1970), rezultat dintr-o sesiune științifică organizată la Sibiu. Linia generală a lucrărilor este afirmarea unui romantism românesc original, cu rădăcini social-istorice și populare, cu tematică și evoluție proprie și cu o existență care depășește în timp cu mult romantismul european.

În aceeași ordine de idei voi menționa și colaborarea românească la *Dictionnaire International des termes littéraires* și valoroasele articole-monografii publicate de Adrian Marino sub titlul *Dicționar de idei literare*, în „Iașul literar" și în „Anuar de lingvistică și istorie literară". Cîteva din aceste studii au fost acceptate în *Dictionnaire International des termes littéraires*, în curs de elaborare la Bordeaux, sub direcția profesorului Robert Escarpit.

Cu acest lot important de volume de literatură comparată, expuse la standul de cărți de specialitate al Congresului de la Bordeaux, noua școală comparatistă românească s-a prezentat unitar și s-a afirmat hotărît. Au contribuit la acest succes și comunicările colegilor și intervențiile lor la discuții. Iată de ce alegerea lui Al. Dima ca membru în Comitetul Asociației Internaționale de Literatură comparată a însemnat o recunoaștere a meritelor deosebite ale aportului nostru științific în această competiție mondială. De altfel, alte lucrări au confirmat aceste aprecieri favorabile: *Noul roman francez* și *Farsa tragică* de Romul Munteanu, *Alegoria și esențele* și *Romantismul* de Vera Călin, *Conceptul de poezie modernă* de Matei Călinescu, *Construcție și lectură* de Silvian Iosifescu, volumul postum *Studii de literatură română și literatură comparată*, de I. Breazu, noua ediție a lucrării *Estetica poeziei lirice* de Liviu Rusu, *Fețele lui Ianus* de Edgar Papu, *Înțelesul suferinței umane la Eschil, Sofocle și Euripide* de Aram Frenkian, *Moira, mythos și drama* de Mihai Gramatopol, *Arta populară și relațiile ei* de Al. Dima, *Renașterea, umanismul și dialogul artelor*, de Zoe Dumitrescu-Bușulenga.

Ultima etapă de dezvoltare a comparatismului românesc este marcată de constituirea „Comitetului național de literatură comparată" (1970), la inițiativa și sub conducerea directă a Academiei de Științe sociale și politice. Comitetul, format din comparatiști cu experiență sau tineri, din reprezentanții catedrelor de literatură universală și comparată, ai catedrelor de limbi străine și din decanii facultăților cu profil literar, are pe Al. Philippide ca președinte de onoare și pe Ion Zamfirescu președinte. Planul de activitate al Comitetului prevede următoarele acțiuni pentru anul 1971:

1. Alcătuirea unei *evidențe centralizate* a temelor individuale în curs de cercetare, de elaborare sau încheiate în cadrul planurilor de muncă ale catedrelor și ale institutelor, cu scopul de a face eventual un *anuar* al comparatismului românesc. Legături directe și susținute cu centrele universitare din țară vor atrage în această mișcare pe toți cercetătorii din provincie, coordonînd astfel lucrările, obiectivele și metodele de lucru.

2. Organizarea unor dezbateri publice în centrele universitare, pentru a lămuri obiectivele urmărite prin comparatismul românesc, pentru a solicita și urmări colaborarea activă a catedrelor de profil literar și a institutelor.

3. Stabilirea de relații cu Academiile, asociațiile, institutele literare și catedrele de literatură comparată de peste hotare. Colaborarea cu societățile științifice din țară.

4. Organizarea unui Simpozion româno-sovietic cu tema *150 de ani de la nașterea lui Dostoievski*.

5. Publicarea unui *Buletin românesc de literatură comparată*, semestrial deocamdată, în limbi de circulație universală. Periodicul, cuprinzînd studii, recen-

BDD-A1516 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:39 UTC)

zii, bibliografie, cronica activității Comitetului, va fi în măsură să stabilească un schimb direct cu publicațiile de specialitate străine. Recentul „Bulletin de la Société roumaine de linguistique romane", seria nouă 1969, ne oferă un model pentru Buletinul comparatist proiectat.

6. Întocmirea unei *Bibliografii analitice*, în forma de fișe în limba franceză, pentru toate lucrările comparatiste din România.

7. Participare la propuneri în vederea stabilirii tematicii pentru al VII-lea Congres al Asociației Internaționale de literatură comparată.

8. O activitate de popularizare a problemei comparatiste, pentru publicul de cultură generală, prin cicluri de conferințe, radio, televiziune, presă și pentru tinerii înzestrați din care se vor putea face cercetători cu șanse de dezvoltare.

În aceste condițiuni, putem privi cu încredere perspectivele școlii comparatiste românești, întemeiată pe o metodă proprie, pe o înțelegere științifică a acestor probleme complexe și în acord cu spiritul interdisciplinar dat astăzi domeniului umanist. Potrivit directivelor imprimate de Academia de Științe sociale și politice acestor discipline, literatura comparată își propune să afirme prezența și prestigiul creației literare românești în literatura universală. În această activitate de redresare a spiritului național și a valorilor morale ale umanismului, cu rădăcini adînci în tradițiile noastre populare, vom sublinia rolul factorului *receptor* și creația originală, considerată și analizată în elementele ei cele mai intime, de la formarea „universului imaginar" al scriitorilor, hrănit din experiențe trăite, din lecturi și contacte, pînă la închegarea unei concepții proprii asupra vieții și asupra creației literare. Se vor dezvolta studiile tematice, incluzînd și studii de folclor comparat, particulare țărilor din est, folosind și elementele valabile din structuralism, mai ales în practica metodelor statistice și a tipologiilor literare, care ne pot duce la alcătuirea de sisteme în mijloacele de construcție și în expresia literară. Studiul paralelismelor literare, practicat cu pătrundere și prudență, poate ajuta la identificarea personalității autorului, prin stabilirea de analogii relative la trăsături comune și la cele diferențiate și definitorii. Un loc deosebit va fi acordat istoriei ideilor, ca fundal pe care se profilează creatorii, totodată gînditori și artiști ai cuvîntului. Această treaptă permite depășirea studiilor documentare spre o sociologie literară și spre o contribuție a rezultatelor literaturii comparate în filozofia literaturii, deci în teoria, critica și estetica literară. Un articol recent, *Critica literară comparată sau reîntoarcerea esteticului la etic* de I. Constantinescu („Cronica" din 27 februarie 1971) tratează pe larg teoria unei critici literare comparate, sprijinindu-se pe volumul *Vergleichende Literaturkritik* de Joseph Strelka (Berne, Franke, 1970) și pe alte lucrări anterioare ale lui René Wellek, Hermann Broch, Ulrich Weisstein, Hermann Glaser, Northrop Frye, Roman Ingarden care puseseră deja problema unei critici comparate. Este evident că un comparatist nu-și poate reduce cercetarea la documente. El este în același timp critic literar capabil să mînuiască deopotrivă metodele psihologice, lingvistice, statistice și sociologice. Sub acest raport, în ultimii ani s-au înmulțit „contestatorii", ridicați împotriva ideii că literatura s-ar putea „învăța". Au declarat-o critici ca Gaëtan Picon. O spun deschis universitarii grupați în frunte cu Michel Butor, în numărul special din revista „Le Français dans le Monde", intitulat *L'Enseignement de la littérature française aux étrangers* (décembre, 1970). Iar noua revistă „Littérature", publicată de departamentul de literatură franceză al Universității din Paris-Vincennes, se consideră ca „un loc de confruntare și de colaborare a literaturii și a științelor umane". După programul ei, „literatura se situează în acel loc de interdisciplinaritate, în punctele unde se articulează cunoașterea literaturii și științele umane, multiplicînd confruntările între studiile literare și disciplinele vecine, lingvistica, sociologia, istoria, psihologia, semiologia". Numărul 1 al revistei, din februarie 1971, poartă titlul general *Littérature, idéologies, société*. Metoda noii grupări implică istoria ideilor, filozofia comparată

BDD-A1516 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:39 UTC)

și sociologia literară. Toate aceste puncte programatice vor fi realizate prin analiza la verticală a textelor, operație care cere criticului o optică de comparatist.

În activitatea noastră pe terenul comparatist se impune o muncă disciplinată și organizată, cunoașterea temeinică a limbilor străine și mai ales a celor din țările sud-estului european, lecturi întinse și sistematice din atîtea domenii, cîștigarea unei culturi largi, deschizătoare de orizonturi mereu noi, în fine o metodă științifică de cercetare.

BDD-A1516 © 1971 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:39 UTC)